

Pravda a reflexe

Ve filosofii lze právem uplatňovat podobné metody, jaké jsou uplatňovány v matematice, totiž že se určitá funkce, souvislost, struktura uvede do extrému. Je ovšem velmi důležité si uvědomit, že nejde o víc než o metodu, tj. že u té metody nemůžeme natrvalo zůstat, že ji nemůžeme a nesmíme generalizovat, univerzalizovat, že z ní nemůžeme dělat něco jako samostatnou koncepci, dokonce už ne samostatnou, odlišnou „filosofii“. Pokud to nějaký myslitel přec jen dělá, musíme jej chápat (a pokoušet se mu porozumět) s jistou opatrností; a jde-li o myslitele závažného, dokonce velkého, pak je třeba, abychom byli stále připraveni ty jeho extrémní myšlenky a extrémní formulace chápat jako metodické (a nesázet na ně jako na zaručené „pravdy“). Extrémní formulace ovšem často nejen provokují, ale také strhují; nejčastěji vedou k ideologizaci problému a tím pokřivení jinak správného vidění. Takto opatrně je třeba číst a interpretovat (a také používat, aplikovat) některých krajních, extrémních myšlenek i jejich formulací v případě takového Kierkegaarda, Nietzscheho – a v pozdější době třeba Simony Weilové, kterou teď zase čtu. Najdeme tam skvělé myšlenky, ale právě ty nejskvělejší je třeba někdy reinterpretovat, zbavit je jejich exaltovanosti, ale využít na druhé straně k lepšímu pochopení jak problému samotného, tak onoho s tím spojeného příliš emotivního protestu proti „drzému“ obecnému nechápání. Jako příklad bych mohl uvést citaci z Weilové, kterou jsem (žel jen v anglickém překladu) našel na internetu mezi jinými citáty: „The only way into truth is through one's own annihilation; through dwelling a long time in a state of extreme and total humiliation.“ Souvisí to ostatně s jejím neudržitelným pojetím „subjektu“ resp. – jak ona sama formuluje – našeho „já“. Tady lze jasně uvést protiargumenty: cesta (ve smyslu pohybu), která by měla vést skrze vlastní sebezničení (anihilaci) „já“, by přece nutně musela přestat být cestou – nebyla by „ničím“ cestou, „ničím“ pohybem – pohyb by tím byl zlikvidován – a tím i možné dospění k cíli toho pohybu. „Totálnost“ je zde právě tak na škodu a je stejně nebezpečná jako každá jiná. Právě proto sám dávám takový důraz na reflexi jako specifickou myšlenkovou aktivitu a zejména na její prostřední, „ek-statickou“ fázi: jako „moment“ v pohybu reflexe je ovšem třeba dobře vidět a respektovat to, že se subjekt může k sobě vrátit (aby byla možná „náprava“) pouze za toho předpokladu, že od sebe odstoupí, že nechá sám sebe za sebou a že se tak v setkání s „Pravdou“ ocitne jakoby „mimo sebe“, „bez sebe“. Ale to není ani cílem, ani koncem reflexe.

(Písek, 091212-1.)